קיב: המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא

שכיר בזמנו נשבע ונוטל. כפ׳ כל הנשבעין (שבועות דף מה: ופס ד״ה ממון) מפרש לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו אלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך תימה דהיכי נאמן במנו דהא מפרש בגמ׳ דטעמא דשכיר נשבע משום דבעה״ב טרוד בפועליו ואינן מוכנין אותו כאילו אמר איני יודע מדפריך בגמ׳ אי הכי מיתיב ליה בלא שבועה וא״כ מה מועיל מגו דאילו אומר איני יודע לא הוה מהני שום מגו והוה מייב דהוה ליה כאומר הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך דחייב כדתנן בהגחל בתרא (כ״ק דף קיח.) וביבמות בפרק האשה שהלכה (דף קיד:) משמע נמי דלא מהני מגו כי האי גוונא דאמר אינה נאמנת לומר מת בעלי במלחמה משום דאמרה בדמי לה ואינה יודעת בברור שמת ולא מהני לה מגו דאי בעיא אמרה מת על מנתו:

מבלל דאיכא קטנות. אע״ג דבפרק השולח (גיטין דף לו.) אמרינן תקנה גדולה התקינו שיהיו מפרשין שמותיהן בגיטין וכן בהגחל קמא (כ״ק דף קנ:) תקנה גדולה התקינו שאם ד׳יליאה יתירה על הקרן כו׳ לא פריך אלא הכא דקאמר שנו כאן דמשמע ולא במקום אחר: **תקנות** קבועות. הא דנקט לשון רבים משום דקאי אכל הנהו דנשבעין וונוטלין בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מד:) דשכיר וגנזל ומחבל ושכנגדו חשוד על השבועה ומנוי על פנקסו וקרי להו קבועות משום דעקרו לשבועה ממקומה וקבעוה לשכנגדו שיהא נשבע ונוטל והגמרא לא הוצרכה לפרש טעם כולם אלא טעמא דשכיר: **שקלוה** רבנן לשבועה מבעה״ב ושדיוה אשכיר. וא״ת והלא אף בכופר הכל איירי ת״ק מדפליג עליה ר׳ יהודה[2] ואמר דשכיר אינו נשבע אלא במודה מקצת וכופר הכל מי מיחייב בעל הבית שבועה לאורייתא ומאי קאמר דשקלוה רבנן מבעל הבית וי״ל דאמודה במקצת דקאמר דשקלוה מבעל הבית ואפ׳ היכא דכופר הכל טפי הוה לן למיחייב בעל הבית שבועה לגלגם שהרי אם מודה מקצת הוא נשבע ולפי שהיתה ראויה להיות על בעל הבית קאמר דשקלוה: **טרוד בפועליו** הוא. ותשוב כמו איני יודע דחייב אפי׳ כופר הכל כדתנן בהגחל בתרא (כ״ק דף קיח.) הלויתני ואיני יודע אם פרעתי לך חייב ולא פליג בין אם יש לו פועלים הרבה בין אין לו:

אי הכי ניתיב ליה בלא שבועה. וא״ת מאי פריך וכי לעולם יכבה פעמים שאומר בעל הבית אמת ולכך לא רצו לתקן שיטול בלא שבועה תדע דאי משום דודאי שכח אמאי פטר ר׳ יהודה כופר הכל אלא ודאי משום בעלמא דחייסינן שמא שכח ולהכי פטר ר׳ יהודה בכופר הכל דליכא שבועה דאורייתא אבעל הבית אלא אבעה״ב כאומר איני יודע כי רגילות הוא שיודע יפה אבל כשמודה מקצת משום דשמא שכח כי פעמים שהוא שוכח מחמת שהוא טרוד בפועליו ויושבע לשקר לפי שסבר שפרע והי״נ לרבנן דלא מחזקינן ליה בודאי שכח וי״ל דנראה לגמ׳ דלת״ק מחזקינן ליה בודאי שכח ואומר איני יודע מדמחייב בכופר הכל שאם לא היתה אלא משום בעלמא אמאי שקיל שכיר אפי׳ בשבועה כיון דאיכא למימר דבעה״ב יודע יפה שפרע אלא ודאי דחייב ליה כאומר איני יודע ומשני להפיס דעתו של בעה״ב לפי שסבר בדעתו בברור שפרע אבל הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך אין צריך שבועה דלא שייך[1] הספק כיון שהוא מודה שאינו יודע אם פרע: **וניתיב** ליה בעדים. פי׳ נתקן שלא יתן לו אלא בעדים ואם יפרע בלא עדים איהו דאפסיד אנפשיה ולא נצטרך להפיס דעתו דכל כמה שנוכל לתקן שלא ישבע על מנס יש לתקן וכן ניתיב ליה מעיקרא פריך דנתקן אם לא יקח שכרו מתחלה שיפסיד קודם שנתקן שבועה על מנס: **אי** הכי אפילו קצץ נמי. וא״ת והא קצילה הוי כאומר איני יודע אם הלויתני דפטור לר״ג ור׳ יוחנן דאמרי (לעיל דף נז:) מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור וי״ל דהכא שמודה מקצת יש לחייבו דהוה כחמשין ידענא וחמשין לא ידענא (שם נא.) וא״ת לוקי כגון שאותה אחת שמודה כבר פרע דהשתא הוי כופר הכל וי״ל דניחא ליה לשנויי קצילה מידכר דכירי שהוא מתוכן גם לרב הונא ורב יהודה ועוד אפי׳ לר״ג ור׳ יוחנן ניחא ליה לשנויי הכי כדי לאוקמי בכל ענין אפי׳ לא פרע אותה אחת שמודה ועוד דהפשט משמע שלא פרע דומיא דמילתיה דר׳ יהודה: **שתים** קצצת לי כו׳. המולינ״ת מחכירו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה ישבע בעה״ב ויפסיד אומן דבלא שבועה אינו יכול להפטר כיון שמודה במקצת והכי מפרש לה בהדיא ברש״י כל הנשבעין (שבועות דף מו.) וא״ת דהכא קתני המולינ״ת מחכירו עליו הראיה ובחזקת הבתים (כ״ב מה: ופס ד״ה מתנה) תניא דבקצילה נמי נשבע ונוטל וי״ל דברים כל הנשבעין פריך כי האי גוונא ומשני דהך ברייתא דחזקת הבתים ר׳ יהודה היא: **קציצה** מידכר דבירי אינשי. לא מצי לשנויי דהכא משום הכי אין שכיר נשבע ונוטל משום דאיירי בששכרו שלא בעדים דאי איכא עדים נחזי עדים מאי קאמרי כמה קנן דהכי פריך בפ׳ חזקת הבתים (פס דף מה:) בהלכה דאומן דהא ע״כ איירי בשיש עדים דומיא דרישא דקתני שכיר בזמנו נשבע ונוטל דמוקי לה רב ושמואל ששכרו בעדים דלאמרי׳ התם בשבועות (דף מה:) בהדיא וה״נ סיפא איירי בשכרו בעדים ולא שמעו הקצילה או שמעו ושכחו וכחזקת הבתים דפריך רבא לאביי דאמר אי לא רבא אע״ג דאיכא עדים יש לאומן חזקה ואי רבא אע״ג דאיכא עדים אין לו חזקה מהטומן טליתו לאומן ואומר שתים קצצת לי וכבל הבית אומר לא קצצתי לך אלא אחת כל זמן שהטלית ביד אומן על בעה״ב להביא ראיה ואי דאיכא עדים ימחי מאי קאמרי אלא לאו דאיכא עדים ואע״ג דראה אומן נאמן התם לא הוה מצי למימר דאיכא עדים וכגון ששכחו או לא שמעו הקצילה דא״כ אף לדידיה תקשי דכיון דמשמע ליה דאיירי בכל ענין אפילו בראה אי מיירי נמי דאיכא עדים אמאי נאמן אומן דנאיכא עדים וראה לכולי עלמא אין לו חזקה כדתנן במתני׳ ורבא דקאמר אלא לאו דאיכא עדים (ולא ראה) אינו אומר כן אלא כדי שלא יקשה לו למה שראה להעמידו אף בראה ואביי דמשני ליה לא דאיכא עדים ולא ראה הוי מצי לאוקמה בדאיכא עדים ולא ראה וכגון שלא שמעו הקצילה אלא משום דרגא אוקמה בדאיכא עדים אוקמה אינו הכי ועוד נראה דאי משום מגו בעל הבית נאמן אמאי נקט שאולקין בקצילה ושבח לומר שאולקין בפריעה זה אומר נתתי וזה אומר לא נתת כדתנן בפ׳ כל הנשבעין (שבועות דף מד:) ועוד יש לתרץ דאפילו איירי בששכרו שלא בעדים אין נאמן במגו כיון שהוא מודה במקצת שלא היה יכול להעיז ולכפור ולומר לא שכרתיך מעולם כדין כל מודה מקצת דאין נאמן במגו דאי בעי כפר הכל ועוד אומר ר״י דודאי כי איכא עדים רגילות שיודעים וזוכרין הקצילה כדאמרינן בחזקת הבתים ובריית״א כולה בדאיכא עדים אייתי ורישא דקתני נשבע ונוטל

הלכות גדולות שנו כאן. כאותם שמנו חכמים בנשבעין ונוטלין בסמ׳ שבועות (דף מד:) דשכיר וגנזל ומחבל ומנוי על פנקסו: **הני הלכה גינבו.** בתמיה. וכי הלכות למשה מסיני הם והלא אינם אלא תקנות חכמים כדמפרש התם: **תקנוס קבועות.** ראוי לעשותן קבע לעקור עליהם דבר מן התורה דמדאוריי״תא מי שיש עליו לשלם הוא נשבע דכתיב (שמות כב) ולקח בעליו ולא ישלם והכא שקלוה לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר: **ויפקע.** יפסיד שכרו: **כי היכי דליגרוהו.** שלא יתנעו מלשוכרו שידאגו לומר חשוד הוא זה לתבוע שכרו משקבלו: **על כרחיה אגר.** כשהוא צריך לפועלין על כרחו שוכרם: **על כרחיה מיפגר.** נשכר שצריך למזונות: **טרוד בפועליו.** ושכר שנתן לו ולא נתן: **ליתיב ליה בעדים.** ויתן לו בלא שבועה. ליתקנו להן לכל שוכרי פועלין שיתנו שכרם בעדים ואם יאמר פרעתיו שלא בעדים יתן בלא שבועה: **טריחא לזו מילתא.** לחזר בתר עדים כל היום: **וניתיב ליה מעיקרא.** לתקון לבעל הבית דיהיב אגריה בלפרא מקמי עבידתייהו דאי אתי שכיר לא מהימן: **שניהם רוצים בהקפה.** בעל הבית פעמים שאין לו ופועל שמא יפלו ממנו: **אי הכי.** דבעל הבית טרוד ושכח: **אפי׳ עבר זמנו נמי.** ותבעו למחר להימנוהו לפועל:

גבי **אבל** דבגן לשבועה מבעה״ב ושדיוה אשכיר. וא״ת והלא אף בכופר הכל איירי ת״ק מדפליג עליה ר׳ יהודה[2] ואמר דשכיר אינו נשבע אלא במודה מקצת וכופר הכל מי מיחייב בעל הבית שבועה דאורייתא ומאי קאמר דשקלוה רבנן מבעל הבית וי״ל דאמודה במקצת דקאמר דשקלוה מבעל הבית ואפ׳ היכא דכופר הכל טפי הוה לן למיחייב בעל הבית שבועה לגלגם שהרי אם מודה מקצת הוא נשבע ולפי שהיתה ראויה להיות על בעל הבית קאמר דשקלוה: **טרוד בפועליו** הוא. ותשוב כמו איני יודע דחייב אפי׳ כופר הכל כדתנן בהגחל בתרא (כ״ק דף קיח.) הלויתני ואיני יודע אם פרעתי לך חייב ולא פליג בין אם יש לו פועלים הרבה בין אין לו:

אי הכי ניתיב ליה בלא שבועה. וא״ת מאי פריך וכי לעולם יכבה פעמים שאומר בעל הבית אמת ולכך לא רצו לתקן שיטול בלא שבועה תדע דאי משום דודאי שכח אמאי פטר ר׳ יהודה כופר הכל אלא ודאי משום בעלמא דחייסינן שמא שכח ולהכי פטר ר׳ יהודה בכופר הכל דליכא שבועה דאורייתא אבעל הבית אלא אבעה״ב כאומר איני יודע כי רגילות הוא שיודע יפה אבל כשמודה מקצת משום דשמא שכח כי פעמים שהוא שוכח מחמת שהוא טרוד בפועליו ויושבע לשקר לפי שסבר שפרע והי״נ לרבנן דלא מחזקינן ליה בודאי שכח וי״ל דנראה לגמ׳ דלת״ק מחזקינן ליה בודאי שכח ואומר איני יודע מדמחייב בכופר הכל שאם לא היתה אלא משום בעלמא אמאי שקיל שכיר אפי׳ בשבועה כיון דאיכא למימר דבעה״ב יודע יפה שפרע אלא ודאי דחייב ליה כאומר איני יודע ומשני להפיס דעתו של בעה״ב לפי שסבר בדעתו בברור שפרע אבל הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך אין צריך שבועה דלא שייך[1] הספק כיון שהוא מודה שאינו יודע אם פרע: **וניתיב** ליה בעדים. פי׳ נתקן שלא יתן לו אלא בעדים ואם יפרע בלא עדים איהו דאפסיד אנפשיה ולא נצטרך להפיס דעתו דכל כמה שנוכל לתקן שלא ישבע על מנס יש לתקן וכן ניתיב ליה מעיקרא פריך דנתקן אם לא יקח שכרו מתחלה שיפסיד קודם שנתקן שבועה על מנס: **אי** הכי אפילו קצץ נמי. וא״ת והא קצילה הוי כאומר איני יודע אם הלויתני דפטור לר״ג ור׳ יוחנן דאמרי (לעיל דף נז:) מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור וי״ל דהכא שמודה מקצת יש לחייבו דהוה כחמשין ידענא וחמשין לא ידענא (שם נא.) וא״ת לוקי כגון שאותה אחת שמודה כבר פרע דהשתא הוי כופר הכל וי״ל דניחא ליה לשנויי קצילה מידכר דכירי שהוא מתוכן גם לרב הונא ורב יהודה ועוד אפי׳ לר״ג ור׳ יוחנן ניחא ליה לשנויי הכי כדי לאוקמי בכל ענין אפי׳ לא פרע אותה אחת שמודה ועוד דהפשט משמע שלא פרע דומיא דמילתיה דר׳ יהודה: **שתים** קצצת לי כו׳. המולינ״ת מחכירו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה ישבע בעה״ב ויפסיד אומן דבלא שבועה אינו יכול להפטר כיון שמודה במקצת והכי מפרש לה בהדיא ברש״י כל הנשבעין (שבועות דף מו.) וא״ת דהכא קתני המולינ״ת מחכירו עליו הראיה וכחזקת הבתים (כ״ב מה: ופס ד״ה מתנה) תניא דבקצילה נמי נשבע ונוטל וי״ל דברים כל הנשבעין פריך כי האי גוונא ומשני דהך ברייתא דחזקת הבתים ר׳ יהודה היא: **קציצה** מידכר דבירי אינשי. לא מצי לשנויי דהכא משום הכי אין שכיר נשבע ונוטל משום דאיירי בששכרו שלא בעדים דאי איכא עדים נחזי עדים מאי קאמרי כמה קנן דהכי פריך בפ׳ חזקת הבתים (פס דף מה:) בהלכה דאומן דהא ע״כ איירי בשיש עדים דומיא דרישא דקתני שכיר בזמנו נשבע ונוטל דמוקי לה רב ושמואל ששכרו בעדים דלאמרי׳ התם בשבועות (דף מה:) בהדיא וה״נ סיפא איירי בשכרו בעדים ולא שמעו הקצילה או שמעו ושכחו וכחזקת הבתים דפריך רבא לאביי דאמר אי לא רבא אע״ג דאיכא עדים יש לאומן חזקה ואי רבא אע״ג דאיכא עדים אין לו חזקה מהטומן טליתו לאומן ואומר שתים קצצת לי וכבל הבית אומר לא קצצתי לך אלא אחת כל זמן שהטלית ביד אומן על בעה״ב להביא ראיה ואי דאיכא עדים ימחי מאי קאמרי אלא לאו דאיכא עדים ואע״ג דראה אומן נאמן התם לא הוה מצי למימר דאיכא עדים וכגון ששכחו או לא שמעו הקצילה דא״כ אף לדידיה תקשי דכיון דמשמע ליה דאיירי בכל ענין אפילו בראה אי מיירי נמי דאיכא עדים אמאי נאמן אומן דנאיכא עדים וראה לכולי עלמא אין לו חזקה כדתנן במתני׳ ורבא דקאמר אלא לאו דאיכא עדים (ולא ראה) אינו אומר כן אלא כדי שלא יקשה לו למה שראה להעמידו אף בראה ואביי דמשני ליה לא דאיכא עדים ולא ראה הוי מצי לאוקמה בדאיכא עדים ולא ראה וכגון שלא שמעו הקצילה אלא משום דרגא אוקמה בדאיכא עדים אוקמה אינו הכי ועוד נראה דאי משום מגו בעל הבית נאמן אמאי נקט שאולקין בקצילה ושבח לומר שאולקין בפריעה זה אומר נתתי וזה אומר לא נתת כדתנן בפ׳ כל הנשבעין (שבועות דף מד:) ועוד יש לתרץ דאפילו איירי בששכרו שלא בעדים אין נאמן במגו כיון שהוא מודה במקצת שלא היה יכול להעיז ולכפור ולומר לא שכרתיך מעולם כדין כל מודה מקצת דאין נאמן במגו דאי בעי כפר הכל ועוד אומר ר״י דודאי כי איכא עדים רגילות שיודעים וזוכרין הקצילה כדאמרינן בחזקת הבתים ובריית״א כולה בדאיכא עדים אייתי ורישא דקתני נשבע ונוטל

עין משפט נר מצוה

קכה א מיי׳ פי״ח מהל׳ שכירות הלכה ו ועיין בהשגות ובמגיד משנה ופ״ט מהל׳ טוען הלכה ב (ופ״א הל״ב) סמג לאוין קפח טוש״ע ח״מ סי׳ פט סעי׳ ח:

קכו ב מיי׳ פי״א מהל׳ שכירות הל׳ ח טוש״ע שם סעי׳ ה:

מסורת הש״ס

1) שבועות מה., ב) נ״ז שם מו. כ״ב מה:, ג) [לעיל קיח.], ד) [הוצלה יתירה כנ״ל], ה) [שבועות מד:].

1) כפ״י הפסה.

מוסף רש״י

ומשום כדי חייו כו׳. בתמיה (שבועות מה.). כי היכי דליתגרו ליה פועלים. שלא יבא יבא הוא ויפסידו פועלים לא ימצא עוד פועלים למלאכתו, שיטורו ממני שהוא כופר בשכר פועליו (שם). כי היכי דליגרוהו. שלא יתפשרוהו בתוכע שכרו אחר שקבלו (שם). בעל הבית על כרחיה אגר. פועלים כשהוא צריך להם (שם). שכיר נמי בעל כרחיה איתגר. שהוא צריך למזונות (שם). טרוד בפועלים הוא. שונתן שכר לכמה פועלים וכפכיר שנתן לזה (שם). וניתיב ליה בעדים. יתקנו חכמים שלא יתן אדם שכר לפועל אלא בעדים ולא יצא לידי שבועה (שם). וניתיב ליה מעיקרא. ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרן שחרית עד שלא יתחילו במלאכה ואם תבע לערב לא יטול כלום ולא תהא שם שבועה (שם). שניהם רוצים בהקפה. בעה״ב פעמים שאין מצויות לו מעות שחרית ופועל שלא יוצא המעות עד הלילה לפרנסתו (שם). אי הכי. דמשום טרדא דבעל הבית שקלוה לשבועה מיהיב, אפילו קצץ נמי. אפילו נתלקו על הקצילה להימנוהו לשכיר כשבועה (שם מה:). המוציא מחבירו. היינו אומן, עליו הראיה. צריך להביא עדים ולא יהא נאמן בשבועה (שם). אי הכי. דבעה״ב טרוד ושמא שכח, אפילו עבר זמנו נמי. אפילו תבעו שכיר לאחר שעבר זמן נכיתו המפורש (לעיל קו:) שכיר יום נוכח כל הלילה שכיר לילה נוכח כל היום, ליבעי נמי שכיר ולשקול (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com